

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6908/1/Social%20and%20Legal%20Studies_6_4_2023-123-131.pdf (date of access: 04.01.2026).

7. Blockchain & Cryptocurrency Laws & Regulations 2026 | Ukraine. Global Legal Insights. 2025. URL: <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-cryptocurrency-laws-and-regulations/ukraine/> (date of access: 08.01.2026).

8. Examining Ukraine's Approaches and Obstacles in Addressing Financial Fraud in the Digital Realm. Journal of International Studies in Economics and Management. 2024. URL: <https://www.jisemjournal.com/index.php/journal/article/download/1382/531/2257> (date of access: 08.01.2026).

9. Cryptocurrency in the Declarations of Government Officials: A Toolkit for Anti-Corruption Bodies. Access to Justice in Eastern Europe. 2023. URL: https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1690878898.pdf (date of access: 08.01.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-27>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ МЕДІАТОРА З ПРАВООХОРОННОЮ СИСТЕМОЮ

Крестовська Наталя Миколаївна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри морського права,*

*Національний університет «Одеська морська академія»
м. Одеса, Україна*

Медіація все впевненіше вступає у життя українського суспільства. Більшість медіабельних конфліктів відбувається в просторі особистих відносин або в просторі громадянського суспільства й участь держави в їх вирішенні може бути мінімальною. Але якщо йдеться про кримінально-правовий конфлікт, де медіація виступає як основна й найпоширеніша форма відновного правосуддя, то очевидним є те, що вона не може відбуватись як абсолютно незалежна від правоохоронної системи процедура. Сучасний теоретик відновного правосуддя Тоні Маршалл вказує на те, що відновне правосуддя не є простим протиставленням офіційній системі правосуддя. Навпаки, на його думку «Відновне правосуддя – це підхід до вирішення проблем, пов'язаних зі злочинами, який включає участь самих сторін, а також громади в цілому, в активних відносинах з офіційними установами» [1, р. 5. Курсив мій].

Маршалл попереджає, що дві системи правосуддя неодмінно будуть впливати одна на одну, і тому проблеми не уникнути. Відновне правосуддя може і повинно бути інтегроване, наскільки це можливо, з офіційним правосуддям як взаємодоповнюючий процес, що підвищує якість, ефективність та результативність правосуддя в цілому.

В Україні медіація у кримінальних провадженнях може здійснюватися з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим) (ч. 1 ст. 3 Закону України «Про медіацію»). Хоча в законодавстві про кримінальну відповідальність та процедуру притягнення до кримінальної відповідальності немає поняття «медіація», воно містить непрямі дозволи на її проведення (інститут звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим у кримінальному праві, інститут примирення з потерпілим в кримінальному процесі).

Нормативно-правові засади взаємодії медіатора та правоохоронної системи на сьогодні визначаються кримінально-процесуальним законодавством, законами та підзаконними актами про прокуратуру, національну поліцію, безоплатну правничу допомогу та медіацію. Актом, що конкретизує таку взаємодію, є Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Офісу Генерального прокурора від 22.07.2024 р. № 2176/5/501/176 «Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення» (надалі – Програма) [2]. На сьогодні програма відновного правосуддя має державно-правове забезпечення тільки для неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення (надалі – неповнолітні).

Положення вищевказаних нормативно-правових актів містять нормативну основу тристоронніх правовідносин між правоохоронним органом/ його посадовою особою, центром з надання безоплатної правничої допомоги (надалі – центром) та медіатором, які пропонується іменувати правовідносинами з забезпечення Програми відновного правосуддя. Специфіка цих правовідносин полягає в правовому статусі їх учасників, де правоохоронний орган і центр виступають як державні відповідно орган та установа, а медіатор як фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, або як фізична особа – підприємець, що співпрацює з центром на договірних підставах [3, абзац 3 пункту 13] та включена до реєстру медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги [4].

Темпоральні рамки правовідносин з забезпечення Програми відновного правосуддя визначаються положеннями кримінально-процесуального законодавства щодо строків укладення угоди про

примирення (частина 2 статті 469 КПК). Медіація є можливою впродовж досудового розслідування та судового розгляду: початковою точкою для участі у медіації слід уважати повідомлення особі про підозру, а кінцевою – вихід суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

Права та обов'язки учасників правовідносин відповідно до їх статусу визначено з боку правоохоронного органу як повноваження, а медіатора – як права та обов'язки.

Повноваження посадової особи, яка здійснює досудове розслідування або здійснює процесуальне керівництво ним, полягають у такому:

інформування потерпілого та неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого про можливість реалізації Програми шляхом залучення центром медіатора. Дізнавач, слідчий, прокурор можуть інформувати вказаних осіб про можливість врегулювання конфлікту за допомогою медіатора й поза межами Програми, якого вони можуть обрати самостійно;

передача згод на участь у Програмі за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення, та обробку персональних даних, від неповнолітнього та його законного представника, потерпілого та його законного представника, що містять їхні контактні дані, разом із супровідним листом до центру;

додолучення до кримінального провадження і врахування при закінченні досудового розслідування інформації щодо результатів участі неповнолітнього у Програмі у разі надходження від центру до закінчення досудового розслідування. Якщо інформація про результати участі неповнолітнього у Програмі надійшла після закінчення досудового розслідування, і неповнолітній, його законний представник самостійно надали її до суду, прокурор враховує її під час судового розгляду.

Повноваження центру у відновному правосудді є такими:

прийняття рішення про залучення медіатора для реалізації Програми та видача медіатору доручення для надання послуг з медіації (здійснення заходів з підготовки до медіації, необхідних для прийняття рішення про участь в медіації, та проведення медіації), передача йому інформацію щодо правової кваліфікації кримінального правопорушення та контактні дані неповнолітнього, його законного представника, захисника підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, за наявності його законного представника, представника у кримінальному провадженні, отримані від дізнавача, слідчого, прокурора;

організація проведення зустрічей між неповнолітнім, його законним представником, захисником (за згодою), потерпілим, представником потерпілого (за згодою), законним представником та медіатором;

інформування дізнавача, слідчого або прокурора щодо укладення угоди за результатами медіації між неповнолітнім та потерпілим або про неможливість чи відмову неповнолітнього та/або потерпілого, їх законних представників від укладення угоди за результатами медіації.

Обов'язки та права медіатора у правовідносинах з забезпечення Програми відновного правосуддя є такими:

здійснення заходів з підготовки до медіації, зокрема, проведення зустрічей між неповнолітнім, його законним представником, захисником (за згодою), потерпілим, представником потерпілого (за згодою), законним представником;

пропонування неповнолітньому, потерпілому, їх законним представникам заповнити заяву про участь у Програмі та в разі її заповнення передання такої заяви до центру або письмове інформування центру про неможливість брати участь у Програмі або відмову брати в ній участь неповнолітнього, його законного представника, потерпілого, його законного представника;

укладення договору про проведення медіації з неповнолітнім (за згодою його законного представника) та потерпілим (за згодою його законного представника, в разі наявності останнього);

проведення медіації неповнолітнім та потерпілим відповідно до вимог Закону України «Про медіацію», сприяння досягненню ними згоди щодо умов угоди за результатами медіації та надання сторонам медіації форми такої угоди для ознайомлення і визначення дати наступної зустрічі для її укладення;

інформування центру та захисника неповнолітнього про те, що дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам неповнолітнього (за необхідності);

передання угоди за результатами медіації до центру або інформування центру про неможливість чи відмови неповнолітнього та/або потерпілого, їх законних представників від укладення угоди за результатами медіації.

Медіатор має право на виплату винагороди та відшкодування витрат, пов'язаних з наданням послуг з медіації, що потребує підтвердження документами (інформаційно-аналітичний звіт медіатора про можливість проведення медіації, протоколи зустрічей із сторонами медіації із зазначенням місця, дати, часу початку та закінчення зустрічі).

Література:

1. Restorative Justice: An overview by Toni E. Marshall. A report by the Home Office Research and Statistics Directorate. 1999. URL: <https://fbga.redguitars.co.uk/restorativeJusticeAnOverview.pdf>

2. Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»: Наказ Міністерство юстиції України Міністерство внутрішніх справ України та Офісу Генерального прокурора від 22 липня 2024 року N 2176/5/501/176. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#Text>

3. Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної правничої допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 02.07.2012 № 967/5 (зі змінами, станом на 30.11.2023). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12#Text>

4. Порядок ведення Координаційним центром з надання правничої допомоги Реєстру медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги: Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 28 листопада 2022 року № 5298/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1499-22#n24>

4. Порядок оплати послуг з медіації медіаторам, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої допомоги: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 січня 2024 р. № 63 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63-2024-%D0%BF#n12>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-28>

ДОВІРА ГРОМАДЯН ДО ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНДИКАТОР РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕФОРМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Малімон Віталій Іванович

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління, адміністрування
і національної безпеки,*

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

Реформування правоохоронних органів в Україні становить один із пріоритетних векторів модернізації системи публічного управління, що